

Till Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till: lotta.lewin-pihlblad@regeringskansliet.se

Datum: 31/10/2025

Ert referensnummer: Ärende: KN2025/01284

Yttrande avseende SOU 2025:68 – Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap för ökad försörjningsberedskap

Svemin är branschorganisationen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. Svemin representerar cirka 60 företag med drygt 15 000 anställda inom produktion, prospektering och teknik. Medlemsverksamheterna förekommer i hela landet. Metallgruvorna är lokaliserade till norra Sverige och Bergslagen medan kalkstensfyndigheterna främst finns på Gotland. Svemins medlemsföretag verkar på en global marknad med hård konkurrens. Medlemsföretagen är allt från mindre företag med svenska ägare, till stora multinationella och ibland börsnoterade företag med utländska och/eller svenska ägare.

Svemins huvudsakliga synpunkter

- Svemin instämmer i bedömningen att offentlig upphandling fortsatt bör vara det främsta verktyget för att säkra försörjning vid kris och höjd beredskap, samt att upphandlande myndigheter föreslås beakta försörjningsberedskap när det är relevant.
- Svemin är i grunden positiv till förslaget om att införa ett system med försörjningsberedskapsavtal (F-avtal), med förbehållet att det bygger på frivillighet och att rättvisa och tydliga ersättningsmodeller för merkostnader utformas. Förfogande och andra tvångsåtgärder riskerar att hämma investeringar, skapa osäkerhet och minska tilliten mellan näringsliv och stat och bör helt undvikas. Av samma skäl avstyrker Svemin förslag om ny samlad tvingande lagstiftning.
- Spridning av företagsinformation till konkurrenter, marknaden eller främmande makt kan medföra allvarliga konsekvenser. F-avtalen ska därför omfattas av sekretess.
- Försörjningsanalyser är en grundförutsättning för robust försörjningsberedskap. Analysarbetet bör ske i samverkan med företagen och bygga på metod och informationsinsamling som tagits fram gemensamt. Sekretess och informationssäkerhet måste garanteras fullt ut.
- Beredskapsmyndigheterna behöver ges ett tydligt uppdrag att identifiera behov av insatser som stärker en livskraftig industri i Sverige och därmed Sveriges försörjningsberedskap. Sverige behöver säkerställa en väl avvägd balans mellan miljö-, klimat-, och näringspolitik. Klimat- och näringslivsdepartementet bör därför ges en tydligare roll i försörjningsberedskapen.
- Svemin delar utredningens bedömning att en modern byggnads- och reparationsberedskap ska skapas och tillstyrker förslaget om ett samlat kansli.

- Sverige bör skapa förutsättningar för utvinning av fler metaller som biprodukter från befintliga restströmmar från gruvbrytning och smältverk vid fredstida kris, höjd beredskap och krig för att säkerställa viktiga industriella värdekedjor. Därtill behöver det upprättas ett system som snabbt kan hantera regelförenklingar för produktionsomställning, möjlighet för finansiellt stöd för innovation och produktion och göras kraftfulla satsningar på test- och demonstrationsanläggningar för utvinningstekniker. Slutligen behöver det säkerställas att tillfälligt miljötillstånd kan ges.

Inledning

En säkrad tillgång till metaller och mineral för samhällsviktiga och strategiska värdekedjor är centralt för ett robust samhälle. Den tidigare "Cementakrisen" och nu Kinas exportrestriktioner på flera teknikviktiga metaller har tydliggjort vikten av dessa råvaror för ett fungerande samhälle. Kina dominerar den globala marknaden för flertalet kritiska metaller och de omfattande exportkontroller som nu införts riskerar att få långtgående konsekvenser för globala leveranskedjor.

Gruv- och mineralnäringen i Sverige vill bidra till en upprätthållen produktion av för samhället viktiga insatsvaror och därmed bidra till försörjningsberedskapen även i kris, höjd beredskap och ytterst krig. I dag utvinns för samhället flera metaller och mineral i Sverige som exempelvis järnmalm och kalk till stålindustrin, kalk till cement och koppar till elektroniska komponenter och dricksvattenledningar med mera.

Om rätt förutsättningar ges finns även potential att utvinna fler metaller, inklusive så kallade kritiska metaller, som biprodukter från de gruvor som är aktiva i Sverige idag. Dessa metaller är idag i regel inte lönsamma att utvinna men kan vara av fundamental betydelse för Sverige och våra allierade i kris eller krig. Avtal, samverkan, möjlighet för finansiellt stöd för innovation och ekonomisk kompensation vid utvinning och produktion och en kraftfull riktad satsning på test- och demonstrationsanläggningar för utvinningstekniker kan vara av central betydelse för att möjliggöra en sådan utveckling. Även möjlighet att erhålla tillfälligt miljötillstånd för produktionsomställning för att utvinna dessa metaller och därmed säkra viktiga industriella värdekedjor behöver komma på plats. I det sammanhanget vill Svemin påminna om delbetänkande *Tillfälligt miljötillstånd för samhällsviktig verksamhet – för ökad försörjningsberedskap* (SOU 2023:11) som inlämnades till Klimat- och näringslivsdepartementet februari 2023, samt betänkandet *Rätt frågor på regeringens bord – En ändamålsenlig regeringsprövning på miljöområdet* (SOU 2024:11), varvid den senare utredningen har remitterats. Svemin tillstyrkte förslaget om att införa en möjlighet till undantag enligt artikel 1.3 och 2.4 MKB-direktivet i 6 kap. miljöbalken. Med tanke på den nuvarande geopolitiska oron är det viktigt att Sverige inför denna typ av undantagsmöjlighet för verksamheter som tillgodoser ett allmänintresse av synnerligen stor vikt.

Lagerhållning (kapitalbindning) av bulkmetaller som järn och basmetaller är kostsamt och något som gruvföretagen undviker. Dock upprätthålls kunskap om Sveriges mineralförekomster genom att företagen prospekterar och rapporterar malmreserver och mineraltillgångar. I de fall gruv-, mineral- och metallbolagens möjligheter att bryta och vidareförädla dessa kan upprätthållas kan dessa malmreserver uppfylla samma behov som ett beredskapslager. Detta förutsätter att elförsörjning, diesel, sprängmedel och övriga insatsvaror, transportinfrastruktur och personal kan säkerställas och skyddas vid såväl täkter och gruvor som vid stål- och

smältverk vid fredstida kris, höjd beredskap och ytterst krig. Vissa kritiska metaller används enbart i små mängder och kan lämpa sig för lagerhållning. Avtal och samverkan behöver därför anpassas utifrån verksamheternas olika förutsättningar.

Upphandling

Svemin delar utredningens bedömning att offentlig upphandling även fortsättningsvis bör vara det huvudsakliga verktyget för att säkerställa försörjning av varor och tjänster vid fredstida kris, höjd beredskap och krig. Svemin ställer sig även positivt till att upphandlande myndigheter föreslås ta hänsyn till försörjningsberedskap när det är relevant. Samtidigt vill Svemin framhålla följande:

- **Stöd behövs:** Upphandlande aktörer behöver vägledning, exempelvis från Upphandlingsmyndigheten, för att kunna göra rätt bedömningar och kravställningar.
- **Samverkan är avgörande:** Effektiv upphandling kräver kontinuerlig dialog med näringslivet för att identifiera samhällskritiska behov och resurser.
- **Samordning krävs:** Offentliga upphandlingar bör samordnas mellan stat, regioner och kommuner för att undvika dubbelarbete och öka robustheten.
- **Rättssäkerhet och konkurrens:** Eventuella undantag från upphandlingsregler måste vara välmotiverade och inte äventyra konkurrens eller transparens.

Försörjningsberedskapsavtal (F-avtal)

Svemin ställer sig i grunden positiv till förslaget om att införa ett system med F-avtal som ett verktyg för att stärka samverkan mellan näringsliv och offentlig sektor och för att säkerställa tillgången till samhällskritiska varor och tjänster vid fredstida kriser, höjd beredskap och krig. Analysarbete måste föregå avtalstecknande och samverkan med näringslivets i analysarbetet är centralt. Avtalen bör vara långsiktiga då förmågan behöver byggas upp över tid. De behöver även vara anpassade till olika sektorer, med hänsyn till företagens struktur, kompetens och internationella beroenden.

Samverkan mellan offentliga och privata aktörer måste bygga på frivillighet, ömsesidigt förtroende och tydliga avtalsförhållanden. Svemin avråder från förslaget om att införa tvingande lagstiftning som skulle kunna ålägga företag att ingå F-avtal eller vidta åtgärder. Ett sådant förhållningssätt riskerar att underminera tilliten och försvåra den samverkan som är avgörande för att bygga långsiktig beredskap. Svemin vill i sammanhanget framhålla att många företag verkar i en internationell kontext. Mot denna bakgrund bör alla former av förfogande undvikas, då sådana åtgärder riskerar att hämma investeringar och etableringar samt påverka andra samhällsaktörers och grannländers försörjning negativt. Ett fungerande försörjningssystem kräver stabila och förutsägbara villkor.

För att F-avtal ska fungera i praktiken krävs även tydliga och rättvisa ersättningsmodeller. Företag som ingår i systemet måste kunna förvänta sig att merkostnader och risker hanteras på ett transparent och affärsmässigt sätt.

Om flera myndigheter ges möjlighet att teckna F-avtal krävs en enhetlig struktur för att undvika otydlighet och dubbelarbete. Svemin stödjer förslaget att Myndigheten för

samhällsskydd och beredskap (MSB) ges en samordnande roll, inklusive ansvar för registerhållning, men betonar att sekretess och informationssäkerhet måste garanteras fullt ut. Företag måste kunna känna sig trygga med att affärskritisk information inte sprids. Det krävs tydliga regler för vad som omfattas av sekretess och att företagens egen bedömning av vad som är känsligt respekteras.

Beredskapsmyndigheternas roll och försörjningsanalyser

Svemin instämmer i utredningens bedömning att försörjningsanalyser är en grundförutsättning för robust försörjningsberedskap och att den bör utgå från en situation med höjd beredskap. Svemin understryker vikten av samarbete med företagen kring metod och informationsinsamling. Beredskapsmyndigheterna behöver ges ett tydligt uppdrag att identifiera behov av insatser som stärker en livskraftig industri i Sverige och därmed försörjningsberedskapen. För att en livskraftig industri ska kunna bibehållas behövs en sammanhållen närings- och miljöpolitik och en väl avvägd balans mellan miljö-, klimat-, och näringspolitik.

Näringslivet har stor betydelse för Sveriges beredskap och det är därmed rimligt att Klimat- och näringslivsdepartementet ges en tydligare roll i försörjningsberedskapen.

Ny samlad lagstiftning om försörjningsberedskap

Svemin avstyrker förslag om ny samlad lagstiftning om försörjningsberedskap som bygger på tvingande lagstiftning. Många företag verkar i en internationell kontext. Mot denna bakgrund bör alla former av tvingande lagstiftning och förfogande undvikas, då sådana åtgärder riskerar att hämma investeringar och etableringar samt påverka andra samhällsaktörers och grannländers försörjning negativt.

Byggnad och reparationsberedskap

Svemin delar utredningens bedömning att en modern byggnads- och reparationsberedskap ska skapas och tillstyrker förslaget om ett samlat kansli. Svemin tillstyrker förslaget att beredskapsmyndigheterna inom beredskapssektorn för industri, bygg och handel ges, inom respektive ansvarsområde, ett sektorsansvar och ett geografiskt övergripande ansvar för att skapa förutsättningar för berörda aktörer att upprätthålla en byggnads- och reparationsberedskap i hela landet.

En robust byggnads- och reparationsberedskap vilar på en samlad kartläggning över tänkbara behov, prioriteringar och försörjningsvägar och bygger på samverkan mellan berörda aktörer. Kartläggningen bör även inkludera industrins behov av internationella underleverantörer, underhållstekniker och specialister och lyfta eventuella behov av att bygga upp nationell kompetens inom vissa områden för minskad sårbarhet i det fall nationella gränser stängs. Här kan erfarenheter från pandemin beaktas.

Svemin välkomnar utredningens förslag om att Boverket ska utreda behovet av personalförstärkning. Utbildningsbehovet är stort och det råder redan idag brist på exempelvis elektriker. Likaså förstår Svemin behovet av att upprätta register för arbetsmaskiner. Dock får upprättandet av ett register inte innebära för stor administrativ börda för företagen.

Olja, kol och gas

Som en konsekvens av att stenkol, olja och gasformiga kolväten togs bort som koncessionsmineral kan undersökningstillstånd inte längre beviljas. Då utvinning inte heller tillåts, finns inget incitament för prospektering i kommersiellt syfte vilket medför att kunskapsinhämtning om tillgångar av kol, olja och gas har upphört vilket i ett beredskapsperspektiv kan behöva beaktas. Svemin instämmer i slutsatsen att Sveriges i dag kända reserver inte kan tillgodose behovet av drivmedel vid fredstida kris, höjd beredskap eller krig, men det kan utgöra ett komplement till beredskapslager av drivmedel och utbyggd produktion av förnybara drivmedel. Om regeringen av beredskapsskäl finner det önskvärt att möjliggöra inhemsk utvinning av olja och gas bör förbudet från 2022 avskaffas. Det skulle i så fall möjliggöra att olja och gas kan tillgodogöras vid utvinning av andra metaller och mineral som biprodukt i det fall olja och gas påträffas. Med dagens lagstiftning kommer olja och gas behöva omhändertas som avfall i det fall de påträffas vid brytning av andra mineral.

Stockholm, [datum som ovan]

Maria Sunér
VD Svemin

Katarina P. Nilsson
Handläggare